

Sessiz Göç¹

Silent Migration

Erol AKYILDIRIM
Doktora Öğrencisi, Iğdır Üniversitesi
akyildirimerol@gmail.com
https://orcid.org/000-0003-2333-6044

Makale Başvuru Tarihi: 21.07.2023
Makale Kabul Tarihi: 15.12.2023
Makale Türü: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler:

Sessiz Göç,
Sosyal,
Ekonomik,
Kültürel,
Kır-Kent

ÖZET

Çalışmada, Türkiye kırsal kesiminde yaşayan kitlelerin, çeşitli etkenlerden kaynaklı, sessiz bir şekilde kent merkezlerine göç etme nedenleri tartışılacaktır. Ayrıca göç sürecinde 'sessiz göç' kavramı irdelenerek açıklanması amaçlanmaktadır. Çünkü göçün gerçekleşmesi sürecinde, göçmenin herhangi bir kamu kuruluşuna haber vermeden sessiz bir şekilde göç eylemi gerçekleştirmektedir. Göç ile alakalı yapılan çalışmalar -terör, doğal afetler vb. kaynaklı göçlerin dışında- genel anlamda bireylerin isteğine bağlı olarak sessiz bir şekilde yapılan göç türü olarak isimlendirilebilir. Örneğin terör kaynaklı göçler başta devlet olmak üzere, çevre tarafından sesli olarak duyulan göç türü kapsamında ele alınmaktadır. Ekonomik, kültürel ve sosyal nedenlerden kaynaklı zamanla yıpranan kırsal kesimin, sessiz bir şekilde bulunduğu yaşamdan gönüllü ve sessiz istifa yapmaktadır. Bu süreçte taşra insanlarının kent yaşam tarzına olan ilgisi, göç sürecini tetikleyen önemli bir etmen olarak görülmektedir. Ayrıca kırsal doku ile kentsel dokunun kültürel ve ekonomik anlamda birbirinden farklı yapılar olduğu gözlemlenmektedir. Göçü tetikleyen faktörlerin teşhis ve tedavisinin yapılmaması, önemli kentsel problemleri doğurmaktadır. Kır dokusunun farklı bir yapıya sahip olan kent üzerinde aşılması, aşı uyumsuzluğuna yol açabilmektedir. Bu durum zamanla yapılan göçlerin kent tarafından sindirilmemesine neden olmaktadır. Sonuç olarak sessiz göç, kırsal kesim tarafından ekonomik, kültürel ve sosyal koşulların doğurduğu zorluklar sonucu gerçekleşmektedir.

Keywords:

Silent Migration,
Social,
Economic,
Cultural,
Rural-Urban.

ABSTRACT

In the study, the reasons why the masses living in rural areas of Turkey migrate silently to urban centers due to various factors will be discussed. In addition, it is aimed to examine and explain the concept of 'silent migration' in the migration process. Because during the process of migration, the migrant migrates silently without notifying any public institution. Studies on migration - terrorism, natural disasters, etc. Apart from origin migrations, it can generally be called a type of migration that is carried out silently, depending on the wishes of individuals. For example, terrorism-related migrations are considered as a type of migration that is heard audibly by the environment, especially the state. The rural areas, which are worn out over time due to economic, cultural and social reasons, are voluntarily and silently resigning from the life they live in. In this process, the interest of rural people in the urban lifestyle is seen as an important factor that triggers the migration process. In addition, it is observed that rural texture and urban texture are culturally and economically different structures. Failure to diagnose and treat the factors that trigger migration creates important urban problems. Grafting the rural tissue on a city with a different structure may lead to graft incompatibility. This situation causes migrations over time to not be digested by the city. As a result, silent migration occurs in rural areas as a result of the difficulties caused by economic, cultural and social conditions.

¹ Bu çalışma Başkent 4. Uluslararası Multidisipliner Bilimsel Çalışmalar Kongresinde bildirisi yapılmıştır.

1. GİRİŞ

Göç, beşerin başlangıcına kadar götürülmesi gerekli olan bir kavram olarak görülmektedir. Genel anlamda göç, ekonomik, sosyal, politik ve ekolojik sebeplerden dolayı, mekan değişikliği olarak ifade edilebilir. Göçü etkileyen başlıca etmenler: sürgünler, savaşlar, açlık, geçim sıkıntısı vb. etkenlerden kaynaklı sosyal hareketlilik olarak bakılmaktadır. Küresel ölçekte istihdam, barış, demokrasi, düşünce özgürlüğü, gelir dağılımı vb. alanlarda hukuksal düzenlemeler gerçek anlamıyla oturmduğundan, göçlerin duracağı bir noktanın olmadığı görülmektedir (Adıgüzel, 2016; 1-2).

İnsan, biyolojik anlamda barınma, beslenme gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması gerekli olduğu bir yapıda bulunmaktadır. Bu ihtiyaçların karşılanması sırasında, engel teşkil eden sebeplerin ortaya çıkması ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu durumda, bireysel ya da kitlesel anlamda ihtiyacını gidereceği mekânlara doğru göç eylemi gerçekleştirmektedir. Bu sebeple göç eylemi tarihsel olarak insanlığın gündeminde olan sosyolojik bir eylem olarak bakılmaktadır (Yılmaz, 2022; 766).

İnsanlık tarihinde bireysel ya da kitlesel anlamda, gönüllü ve zorunlu göçlerin yaşandığı görülmektedir. Zorunlu göçler: savaşlar, doğal afetler, politik etkenler vb. durumlar olarak gösterilebilir. Gönüllü göçler ise daha çok süreç içerisinde bireyin kendi eylemi ile karar verdiği bir sosyal hareketlilik olarak ifade edilebilir (Adıgüzel, 2016; 1-2).

Mustafa Kemal, Türk köylüsünü vatanın ‘sahibi hakikisi’ olarak nitelendirmektedir. Cumhuriyet aydınları da benzer şekilde ‘köylü denge unsurudur’, ‘köylü gelenekçidir’, ‘köylü milli kültürü muhafaza unsurudur’, ‘köylü misafirperverdir’, ‘köylü saftır’, ‘köylü nadandır’ vb. sıfatlarla kırsal kesimin önemi vurgulanmaktadır. Fakat günümüz kırsal bölgelerine bakıldığında, bu övgülerin sadece lafta kaldığı, taşraya yönelik ciddi anlamda sosyal, ekonomik desteklemelerin teoride kaldığı söylenebilir. Dışa bağımlılığın azalmasında, tarımsal üretimin önemli bir etken olduğu bilinen bir realitedir. Asıl vatan sahiplerinin, sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda gerekli değer verilmemesi sonucu, sessiz göçe maruz kaldığı görülmektedir (Arslan, 2003; 3).

Anadolu köylüsünün göçü gerçekleştirmesinin önemli sebeplerinden birisi de devlet politikasının köy problemlerine olan duyarsızlığı söylenebilir. Burada önemli bir problem olarak “Devlet-Halk-Sosyolog” arasındaki iletişim kopukluğu gelmektedir. Tarım alanında bilgi eksikliği yaşayan kırsal kesim ile bilgisini taşraya aktaramayan devlet organlarının olduğu görülmektedir. Köylü sınıfının verimli ve rasyonel tarım yapamamasının önemli faktörleri olarak, devlet erkânları ile olan iletişim eksikliği gelmektedir. Tarım alanında yeterli rehberlik hizmetlerinin verilememesi, Anadolu göçünün sosyo-ekonomik sebeplerin başında geldiği söylenebilir (Arslan, 2003; 1-2). Cumhuriyet modernleşmesinin devlet kurumu aracılığıyla yapıldığı düşünüldüğünde, merkez ve çevre arasındaki iletişim eksikliğinin önemli ölçüde köylüyü zora sokacağı görülmektedir. Sessiz göçün yaşanması sadece bir faktöre bağlı kalmayıp, tüm olumsuz durumları bir araya gelmesi sonucu göçün yaşanması tetiklemektedir.

Türk köylüsünün ekonomik, kültürel ve sosyal anlamda anlaşılabilmesi, alanında uzman sosyal bilimcilerin ve daha da önemlisi olan uzman köy sosyologların önderliğinde, kırsal kesimdeki problemlerin teşhis ve tedavi edilmesi gelmektedir. Nasıl ki sağlık çalışanları için öncelikli olan hastalığın teşhisi ve akabinde tedavisi gelmektedir; aynen öylede Türkiye’de alanında yetkin köy sosyologların Tarım Bakanlığı’nda istihdam edilerek göçün ana etkenlerini teşhis dilmesi gerekmektedir. Kırsal bölgelerde, ayrıntılı ve kapsamlı bir şekilde köylü dokusuna dokunarak, köylünün ihtiyaçlarının anlaşılması gerekmektedir. Problemin sosyologların sunacağı reçetelerden teşhis edilmesi ile birlikte, devlet desteği ve icra sürecinin ivedi ile başlatılması gerekmektedir. Kalkınma dinamikleri gelişmiş ülkelere örnek alınarak, yöre halkının eğitilmesi ve kırsal bölgelerde değişim arzusunun uyandırılması için köylüye gerekli bilgiler verilmelidir. Kırsal bölgelerin içsel dinamiklerine, kökenine ve dokusuna uygun kalkınma modellerinin geliştirilmesi, önemli bir etken olarak görülmektedir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, bu süreçlerin oluşması, ancak alanında yeterli kabiliyete sahip olan uzman sosyologlarca yapılması gerekmektedir (Arslan, 2003; 24-25).

Çalışmada, sessiz göç sürecinin başlamasında etkili olan etmeler üzerinde durularak, “sessiz göç” kavramının anlamı ile göçmenlerin aynı şekilde eylemde bulunduğu hususu irdelenecektir. Başka bir ifade ile göçmenlerin sessiz bir şekilde göçü gerçekleştirdikleri ve sessiz göçün yaşanmasına etki eden etmenlerin başlıca sebepleri tartışılarak, çözüm önerileri sunulması amaçlanmaktadır.

2. KIRSAL DOKU

Kıray, köy tanımlamasında kırsal alanların sadece tarımsal alanlarda yaşayanlar olarak sınırlandırılmaması gerektiğini ifade ederek; köylülerin kapalı, izole, kendi kendisine yetebilen, kültürel değerlerini yaşayabilen ve kendilerine yetebilecek sınırlı üretim yapabilen topluluklar olarak tanımlamaktadır. Kapalı toplum olması, onun daha çok kentlerle olan ilişkilerinin vergi ve askerlik işlemleri ile sınırlı olma durumundan anlaşılmalıdır (Kıray, 2003:184-87).

Kırsal yapının şehir hayatına göre birçok cihetten farklılık göstermektedir. Durkheim, geleneksel toplumlarda yüz yüze ilişkiler ve genellikle benzer çalışanların olduğu basit iş bölümü ve yaşadıkları aynı hayat tarzı, ortak adetler söz konusudur. Kırsal alanda genel anlamda konsensüs olarak ifade edilen bir hayat şekli yaşanmaktadır. Otak ve kolektif bir bilinç varlığını sürmektedir. Kolektif bilinç, toplumsal dayanışmaya dayandığı ve bireylerin davranışlarını kontrol etmede işlevsel bir yönü bulunmaktadır. Durkheim, kolektif bilinci toplumsal bir güç olarak görmektedir. Mekanik toplumlar olan kırsal bölgelerde, kolektif bilinç ya da toplumsal güç hâkim konumdadır. Farklılıkların az olduğu kırsal alanlarda ve toplumsal düzenlemeler, toplumsal olgular (aile, din vb.) tarafından tesis edilmektedir. Anomik davranışlar sosyal kontrol olarak, kolektif toplumsal şuur tarafından cezalandırılmaktadır (Slattery, 2014:114).

Benzer şekilde Ferdinand Tönnies, Gemeinschaft-Gesellschaft kavramını kullanarak, Gemeinschaft terimini 'topluluk/cemaat' olarak ele almaktadır. Bu terimle geçmişin uyumlu ve istikrarlı toplumun toplumsal yapısı anlatılmaktadır. Tönnies, bu kavramı daha da spesifik anlamda, kişisel ve yakın insan ilişkileri kapsamında dile getirmektedir. Burada gerçek dostluk ilişkilerinin var olduğu, sıkıca birbirine bağlı gruplardan oluşan düzen anlatılmaktadır. Kırsal bölgelerde toplumsal ve coğrafi olarak hareketliliğin sınırlı olduğu, homojen bir hayat tarzı, sosyal düzenin ahlak kuralları, aile ve dini öğretilerle sağlandığı, sanayi öncesi toplum hayatı olarak ifade etmektedir. Bu coğrafyalarda herkesin birbirini tanıdığı, toplumsal bağlar, önemli oranda kan bağı ya da evlilik yoluyla sağlanmaktadır (Slattery, 2014:59-60).

Comte, Teolojik Hal olarak isimlendirdiği toplumların ilk evresinde, insanların doğayı ve çevresini anlamak için doğaüstü güçlere başvurduğunu ifade etmektedir. Dinin sosyal olayların açıklanmasında başat konumda olduğu anlaşılmalıdır (Comte, 2015:159-60). Geleneksel toplumlar, dini ilkeler tarafından sıkı sıkıya bağlı olan bütüncül toplum modellerine örnek verilebilir.

Kırsaldaki toplumsal doku, kendi içerisinde hem maddi hem de manevi bir yapısı olan ilişkiler bütünü olarak görülmektedir. Büyük kent merkezlerine göre sıcak ilişkilerin olduğu, bütüncül ve biz duygusunun hâkim olduğu sosyal düzen bulunmaktadır. Eğitim, aile, dini değerler, evlilik, yönetim şekilleri vb. sosyal hayatı düzenleyen davranış kalıpları, küçük popülasyona sahip olmasına rağmen, varlıklarını sürdürmektedirler. Toplumsal kurumların burada daha da önemsendiği, anarşizm ve anomi vb. durumlar toplumsal ahlak kurallarıyla (din) men edilen düzen bulunmaktadır. Tüm toplumsal olguların birbiri ile sıkı sıkıya bağlı olduğu, yardımlaşma duygusunun hâkim olduğu yaşam tarzı bulunmaktadır. Bireyler arasındaki yardımlaşma ekonomik, kültürel, sosyal anlamda varlığını sürdürmektedir. Resmi ilişkilerden çok, biz duygusunun tüm köylü tarafından benimsendiği, dini inancın köylü tarafından benimsenerek toplumsal bilinç konumuna gelmektedir. Böylece düzen içerisinde ilerleyen toplumsal bir bütünlük oluşmaktadır. Durkheim, geleneksel toplumlarda manevi güçlerin olduğunu ve güçlerin sosyal kontrol görevi gördüğünü, fakat modern toplumlarda bu gücün bulunmadığını ifade etmektedir. Dini kurumların geleneksel toplumlarda yoksul ve zenginler arasındaki maddi ve kültürel eşitsizliği dengeleyen bir konumda olduğunu öne sürmektedir. Bu sebeple Durkheim, zamanla toplumsal konumun önemini kaybeden din kurumunun yerini başka bir kurumun alması gerektiğini dile getirmektedir (Durkheim, 1986:292).

Kırsal bölgelerdeki toplumsal bütünlük düşüncesi, Durkheim'in "*Toplumun acısı zorunlu olarak bireylerin acısı olur*" şeklindeki ifadesinden anlaşılabilir (Durkheim, 1986: 235-242). Kırsal alanlar, kültürün toplumsal bütünleşmesinde, örnek olarak verilebilir. Toplumsal bütünleşme, bireyin sıkıntılara, bunalımlar ve psikolojik problemlere karşı, bireye toplum tarafından yapılan kolektif manevi destek olarak ifade edilmektedir. Kırsal bölgelerdeki birey, sadece kendi kendine yeten, bireyci bir yaşam tarzı bulunmamaktadır. Bireyin sıkıntılara karşı gücünün tükenmesi durumunda, toplumun bireye güç takviyesi olarak görülmektedir. Birey burada herhangi bir acı çekiyorsa bu sadece bireyle sınırlı kalmamakta, köyde yaşayan diğer aile bireyleri de bu durumdan mustarip olmaktadır. Bu durum köydeki bireyin neşeli durumu için de geçerliliğini korumaktadır. Mutluluk günlerinde toplum beraber sevinmektedir. Dolayısıyla Durkheim'in İntihar isimli çalışmasında, toplumun birey üzerinde intiharı etkileme hususu oldukça önemli bir yer tutar. Durkheim sosyolojisinde, toplumun bireylere yönelik ebeveynlik vazifesi gördüğü söylenebilir. Yani toplumsal bütünleşmenin fazla olduğu geleneksel toplumlarda, intihar vakaları azalmaktadır. Nitekim geleneksel toplumlarda toplumsal bütünleşme

fazla olduğundan, intihar vakalarının modern kent merkezlerine göre, az olduğu görülmektedir (Durkheim, 1986:245).

Kırsal alanda geçim genel olarak tarım ürünlerine dayanmaktadır. Kent merkezlerinde yapılan modern teknolojik gelişmenin, kırsal alanlarda da geliştirilmesi gerekmektedir. Kırsal toplumsal yapısındaki dokusu bozulmadan, kırsal dokudaki olguların ruhunu rencide etmeyecek şekilde geliştirilmesi, göçün engelleyen unsurların başında gelmektedir. Kırsal alanların modernleşme anlamında mahrum bırakılması, günümüz hayalet köylerin oluşmasına davetiye çıkarmaktadır. Tamamen Batı tarzı bir köy sosyolojisinin takip edilmesi de Türkiye'nin kırsal dokusuna zarar verebilir. Çünkü Batı'nın toplumsal dokusu ile İslamın kırsal dokusu farklılık arz etmektedir. Köyün asli ruhuna zarar vermeden yapılan yeniliklerin, gelişmelerin, göç üzerinde olumlu etki bırakacağı düşünülmektedir.

3. KENTİN TOPLUMSAL YAPISI

Keleş, kent tanımlamasında, sanayileşme ve maddi koşulların gelişmesi ile birlikte toplumsal yapıda gelişmiş örgütlenme biçimi, iş bölümü, uzmanlaşma, bireysel davranış biçimleri ve kente ait bir değişim sürecinin yaşandığı mekânlar olarak tanımlamaktadır (Keleş, 2004:22). Kent, kırsal bölgelerin aksine, tarım dışı üretim olanaklarının geliştiği, köyü koordine edebilen kontrol mekanizmaların geliştiği, önemli büyüklüğü olan, heterojen ve bütünleşme olgularının geliştiği geniş alan olarak tanımlanmaktadır (Hayta, 2016:166). Kent alanları taşranın da içinde büyüdüğü, üretim ve tüketim ilişkilerinin gerçekleştiği mekânlar olarak ifade edilebilir. Kent alanlarında farklı gelenek ve göreneklerin, kültürlerin doğduğu ve bu değerlerin kente fayda sağladığı yerler nazarı ile bakılabilir. Geleneksel öğelerin kent yaşam tarzına göre daha sık dokunduğu ve değişim ilişkilerinin de az geliştiği kırsal kesimler, kentin toplumsal olgularındaki değişime yetişememektedir. Tüm bu farklılıklara bakıldığında her bir kentin toplumsal dokusu, belli bir kültürü simgelediği söylenebilir (Hayta, 2016:166-171).

Beşerin tarihi bir bakıma kentsel yaşamın tarihi olarak görülmektedir. İnsanlık bu mekânlarda tarım dışı faaliyet gerçekleştirerek yeni bir yaşam şekli geliştirmiştir. Kentlerin ortaya çıkışı ile alakalı kesin bir değerlendirmenin yapılmadığı görülmektedir. Kentler MÖ 6000 ile MÖ 4000 yılları dolaylarında belirmeye başladığı söylenebilir. Başlangıçtaki kentlerin günümüz 21. yüzyıl kentlerine kıyasla küçük olması, tarımsal üretimdeki verimsizlik ve ulaşım imkânlarının maliyetli oluşu, kentsel yaşamın köy topluluklarından çok da öteye götürmemektedir. Batı Avrupa ortaçağında, işlevsel bir üretim tarzı gelişerek uzmanlaşmaya dayalı kentler gelişmeye başladı. Bu dönemlerde kentlerde sanayi ve ticaretin gelişmesiyle birlikte ortaçağ burjuvazisi ile zanaatkâr lonca teşkilatının gelişmesini sağlamıştır. Modern dönemde sanayileşme ile birlikte hızlı bir kentleşme süreci başlamıştır. Kent merkezlerinde sanayi üretiminin hızlanması, istihdam bağlamında ücretli emeğin kırdan kente hızlıca göç etmesini sağlamıştır. Bu süreçten sonraki kırsal ve kentsel alanlar arasında farklılıkların belirginleşmesi yönünde eğilim gösterdiği görülmektedir. Cemaat ilişkileri ekseninde yaşayan kırsal kesimin, cemiyet ya da resmi ilişkilerin yaşandığı uzmanlaşmış kent yaşamına dönüşmektedir. Kent yaşam şekli kültürel heterojenliğe göre değişkenlik göstermektedir. İçinde barındırdığı kültürel dokuya göre –yağmacı, savunmacı, oturmaya elverişli- kent yaşamı söz konusudur. Genel anlamda yağmacı kentlerden daha üretken ve işlevsel olan atölyeye evrimleşmektedir (Paul vd., 2002:1-2).

İnsanlık yer kürede ya kırsal ya da kentsel alanlarda varlığını sürdürmektedir. Burada yaşadığı mekânın farklılaşmasını tetikleyen olgular; doğa olayları, toplumsal ve ekonomik durumlar örnek olarak verilebilir. Kırsal alan ile kentsel alan arasında, gelir düzeyi, aile popülasyonu, ekonomik mülkiyet durumu ve istihdam vb. başlıklar örnek verilebilir. Homojen toplumsal yapıda olan kırsal alanlar, sanayileşme ile birlikte kent merkezlerinde ihtiyaç duyulan ücretli emek sonucu, heterojenleşen kent merkezlerine dönüşmüş durumdadır (Yaş vd., 2016:1-2). Kentleşme ile birlikte nüfus yoğunluğu hızlıca yükselişe geçerek, Durkheim'in tanımladığı gibi kentte işbölümü ve dayanışma olgusunun geliştiği bir süreç yaşanmaktadır. Bu iş bölümü maddi ve manevi olarak iki şekilde artmaktadır: nüfus yoğunluğu maddi olarak, manevi ya da dinamik yoğunluk ise bireyler arasındaki ilişkiler olarak görülmektedir. Nüfusun artması ile birlikte bireyler arasındaki iletişim hızlanması ile toplumsal yapının değişimi söz konusu olabilmektedir (Durkheim, 1960:260-263).

Kent alanlarında, kırsal bölgeler gibi doğaya dayalı üretim şekli belirleyici olmamaktadır. Aynı şekilde doğa olayları da kent alanlarında yaşamı belirleyen bir konumda bulunmamaktadır. Kırsal alanlarda doğa şekillendirilerek üretim sağlanmakta iken, kentsel bölgelerde Harvey'in tanımlamasıyla beşerin eliyle inşa edilen bir mekân görülmektedir. İnşa edilen çevrede, insanın temel geçimleri, farklı üretim araçları tarafından kullanılmaktadır. Kent, fiziksel anlamda kontrollü bir duruma sahip iken, köy bu kapsamın dışında kalmaktadır (Yaş vd., 2016: 4). Kültürel anlamda bireyler tarafından maddi ve manevi oluşan ortak heterojen değerler bütünü söz konusudur. Kültürel çıktılar kentli tarafından anlamlı bir hale getirilerek, kent hafızasının oluşmasında önemli bir faktör oluşturmaktadır. Kent kültürünün oluşmasında, mozaik kültürlerin bir araya gelip bireysel haklara riayet

edildiği kurallar olarak görülmektedir. Buradan yola çıkarak her ülkenin içinde barındırdığı kent merkezlerin, kendisine özgü farklı bir kent dokusu olduğu söylenebilir. Çünkü kent kültürü belli bir süreçle birlikte kültürel, fiziksel, sosyo-ekonomik ve tarihsel süreçte şekillenen, aynı zamanda nüfusun gelişimine paralel bir şekilde gelişme gösteren mekânlar şeklinde ifade edilmektedir (Hayta, 2016:166).

Simmel, kent merkezlerinde bölünmüş bir kişilik hâkim olduğundan, bireyin bu mekânlarda yabancı konumda olduğunu ifade etmektedir. Kent yaşamının bireysel yaşamı gölgeleyen yapıya sahip olduğunu, bireyin yabancılaştığı ve vatani, yurdu olmayan alanlar olarak tanımlanmaktadır (Simmel, 1950; 402-408). Kırsal alanların ekonomik, sosyal, kültürel vb. etkenlerden dolayı kente göç süreciyle birlikte, aile ilişkilerinde çözülmenin yaşandığı görülmektedir. Başta geniş kır hayatın çekirdek aileye dönüşmesi ve akrabalık ilişkilerdeki bağların zayıflaması gelmektedir. Ayrıca kadının ekonomik gelir elde etmesiyle birlikte farklılaşan rolü ve ailenin bazı fonksiyonları da başka toplumsal kurumlara devredilmektedir. Bununla birlikte temel geçim kaynakların yerine, popüler tüketim kültürünün olduğu bir hayat tarzı yaşanmaktadır. Aile yapısındaki değişimle beraber, bireyler ile toplumsal kurumlar arasındaki ilişkilerde değişim yaşanmaktadır. Kent toplum yapısındaki heterojen ilişkiler, bireylerin zihinsel düşünce sistemlerini ve sosyal yapının dokusunu değişime uğratmaktadır (Hayta, 2016:172).

Kentler, içinde barındırdığı uygarlıkla insanlığın geleceğine katkı yapan önemli etkenlerin başında gelmektedir. Uygarlığın ortaya çıkışı ile kentlerin oluşması arasında yakın ilişkinin olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda medeniyetin oluşmasını etkileyen faktörler olarak sanayinin gelişmesi ve kırsal alanların kentlere göç etmesi ile kentleşmenin ve kentleşme ile birlikte medeniyetin oluşmaya başladığı düşünülmektedir. Kenti sembolik olarak tanımladığımızda, kırsal kesimin tarımsal üretimden koparak ücretli emek karşılığında kapitalist şirketlerin fabrikalarında çalışması, teknolojik gelişmelerin daha yaygın olması, sosyal hizmetlerin gelişmesi, kentin üretim imkânların denetlenmesi, örgütlenmesi ve nüfusun yoğun olması gibi başlıca göstergeler verilebilir. Ayrıca toplumsal bağların gevşediği, ticaretin organize edildiği oteller, mağazalar, bankalar gibi gelişmiş ve çağdaş, uygar medeniyetler arasından belirmeye aştığı mekânlar olarak tasnif edilmektedir (Koyuncu, 2011:32-38).

Kent toplumsal kontrollerin kırsal bölgelere göre azaldığı, toplumsal bütünleşmenin tam anlamıyla sağlanmadığı bu mekânlarında bireycilik kavramı gelişmiş durumdadır. Patolojik ve anomik davranışlar çoğunlukla kentin göstergesi arasında gelmektedir. Kent hayatında sürekli bir değişimin yaşandığı ve bu değişim sürecinde çatışma, anarşi gibi durumlarla karşı karşıya kalan bir birey söz konusudur. Kentin fiziksel yapısına bakılarak kapitalist gelişme hakkında bilgi edinebilir. Yani devasa gökdelenler, fabrikalar, mağazalar vb. ve diğer taraftan varoşların, çarpık kentleşmenin olduğu bölgeler bize kapitalist gelişme ve kentin sosyal tabakası hakkında bilgi vermektedir (Koyuncu, 2011:34-44).

Türkiye'ye Batı gibi sanayileşme paralelinde kentleşen bir gelişme yaşanmadı. Ülkemizde kentleşme olgusu, kırdan kentte yaşanan göçlerle birlikte yoğun nüfusun oluşması ile birlikte, kentlileşme süreci oluşmaktadır. Sanayiden kaynaklı çevreden merkeze göç süreci olmaktan ziyade, ekonomik, sosyal, politik etkenlerden kaynaklı kırsal bölgelerden şehir merkezlerine göç yaşanmaktadır. Türkiye'de bu kapsamdaki göç süreci de 1950'li yıllardan itibaren yaşanmaya başlamıştır. Ülkemizde başta İstanbul, Ankara, İzmir gibi kent merkezlerine yaşanan göçlerin bu bölgelerde çarpık kentleşme, varoş, alt yapı yetersizliği gibi ekonomik, sosyal, kültürel vb. alanlarda problemlerin yaşandığı saptanmıştır (Koyuncu, 2011:52).

4. DOKU UYUŞMAZLIĞI

Kent ve kırsal toplumsal yapısının dinamikleri hakkında yukarıda başlıca hususlar dile getirildi. Kırsal bölgelerde biz duygusun hâkim olduğu cemaat ilişkileri söz konusu iken, kentsel alanlarda resmi ilişkilerin yaşandığı cemiyet ilişkileri yaşanmaktadır. Durkheim, Tanzimatçıların önemli bir hatası olarak Batı ve doğu medeniyeti karışımı bir toplumsal doku oluşturulmasının hatalı bir süreç olduğunu ifade etmektedir. Toplumsal olgularının birbirinden ayrı olduğu Batı ve Doğu toplum modellerinin imtizaç etmeleri olanaksız görülmektedir. Siyasi bünyedeki ikiliklerin, Batı tarzı girişimlerden sonra geliştiğini öne sürmektedir. Örnek olarak iki ayrı hukuk, eğitim, vergi, bütçe kanun vb. durumların Asya ve Avrupa kıtası arasındaki doku uyumsuzluğunu gözler önüne sermektedir (Gökalp, 1990: 64). Aynen Durkheim'in Doğu, Batı toplumsal model karşılaştırmasında olduğu gibi, kırsal doku ile kentsel dokunun da birbirinden farklı olduğu anlaşılmaktadır. Kırsal bölgelerde büyüyen ve bu mekânların bütüncül toplumsal yapılarından şekillenen birey ile kentin bireyci, resmi ilişkilerinde yaşayan birey arasından toplumsal bağlamda doku farklılığı söz konusu olabilmektedir. Taşra bölgelerinde yaşayan bireylerin ekonomik, kültürel, sosyal ve politik anlamda göçe zorlanan kitlelerin sorunlarına çözüm üretilememesi -kentin doku farklılığından kaynaklı- kentsel problemlerin yaşanmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Kentin potasında eriyemeyen farklı kültürel doku, ekonomik anlamda vasıfsız ücretli emek, sağlık, altyapı gibi

birçok problemin oluşmasına örnek verilebilir. Aynı zamanda tarımsal bölgelerin hayalet yerleşim alanlarına dönüşmesi ve tarımsal üretim alanların ekilmemesi ile dışa bağımlılık gibi birçok sorunsalı beraberinde getirmektedir.

Ağaç dallarının arasında farklı aşılama türleri kullanılarak, aynı ağaç üzerine birden farklı meyve elde edildiği bilinmektedir. Ağaç aşılama önemli olan dallar arasındaki uyumun olduğu söylenmektedir. Örneğin kabuklu çekirdeğe sahip meyve ağaçlarının, başka bir ağaca aşılama düşünüldüğünde, aşılama istenen ağacın da kabuklu meyve ağacı olmasına dikkat edilmektedir. Aksi halde ağaç aşısı hayatta kalsa bile ilerleyen süreçlerde başarısızlıkla sonuçlanmaktadır (**). Aynen bu misalde olduğu gibi dokusunun, sosyal yapısının farklı olduğu kır yerleşimleri ile toplumsal olgularının, fenomenlerinin farklı olduğu kent yaşamı bulunmaktadır. Hem maddi hem de manevi anlamda birbirinden farklı olan bu iki yerleşim yerlerinin yanlış politik sebeplerle, köylerin şehirler üzerine olan aşılama ya da kırsal bölgelerin şehirlere taşınması politikasının güdülmesi, ülke ekonomisi, kültürü, politikası açısından sağlıklı sonuçları doğurmamaktadır. Çünkü kırsal bölgelerden kopan insanların hem kırsal alanlar için hem de şehir kent merkezleri açısından birçok alanda üretim kaybı anlamına gelmektedir. Bu sebeple göçü tetikleyen olguların teşhis ve tedavisinin yapılmaması, kırsal dokunun kentsel doku üzerine aşılama ile birçok problemin oluşacağı söylenebilir.

5.SONUÇ VE TARTIŞMA

Sessiz göç, belli bir süre zarfında sosyo-ekonomik ve kültürel etkenler sonucu yıpranan taşra insanının, yeterli yatırımların yapılmaması sonucu -terör, deprem vb. doğa durumları dışında- herhangi bir baskı altında kalmadan, taşranın kendi isteğiyle gerçekleşmiş olduğu süreç şeklinde tanımlanabilir. Kamu yararı amacı ile yapılan yol, baraj, köprü ve terör, iklim koşulları gibi etkenler dışında kırsal dokudan kent merkezlere yapılan göçlere yönelik çözüm yollarının üretilmemesi, kırsal alanlarda elde edilen tarımsal üretim, kültürel çeşitliliğin kent merkezlerinde erimesi, üretim bağlamında kapitalist üretime alternatif olan ve tekelciliği minimize eden küçük işletmelerin ortadan kalkması, kırsal yerleşmelerin hayalet mekânlara dönüşerek boşalması gibi durumların oluşmasına yol açmaktadır. Doku farklılığı bulunan kır ile kent yerleşim yerlerinin kamu yetkililerince tanınması ve bu doğrultuda adımların atılması gerekmektedir. Taşra bölgelerinin Türkiye açısından yerel üretim bağlamında tekelleşen kapitalizme karşı önemli bir alternatif olduğu düşüncesinin geliştirilerek, kırsal destekleme faaliyetlerinin azami miktarda geliştirilmesi, dışa bağımlılık kapsamında düşünüldüğünde önemli rol oynamaktadır. Kırın kapsamlı bir şekilde ruhunun tanınması, göçü etkileyecek önemli bir adım olarak görülmektedir. Göçe sebep olan tüm bu etkenler kapsamında düşünülerek, devlet erkânları ile köylü ya da merkez ile çevre arasında iletişimi sağlayacak olan uzman sosyolog-devlet-köylü üçgeninde köylüye dokunulması gerekmektedir.

Türkiye’de farklı etnik unsurlarının barındığı toplumsal yapısı bulunmaktadır. Kırsal bölgelerde yaşayan etnik unsurların ayrı ayrı olacak şekilde, tanınarak yaklaşılması gerekmektedir. Başka bir ifade ile her bir etnik unsurun kültürel kodları ve hayatı, doğayı yorumlama ve kıra yönelik aidiyet hissi farklı olduğundan, söz konusu dokusunun tanınarak yaklaşılması gerekmektedir. Köy muhtarlarının, ilgili valiler aracılığı ile kırsal dokunun nasıl bir yapıda oldukları ve ne tür talepleri oldukları teşhis edilerek ivedi ile somut adımlar atılmalıdır. Çünkü köy muhtarı aracılığı ile şu an itibarı ile göç etmeyen mevcut köylüye ulaşılabilecek ve eksiklerin giderilmesi bağlamında isabetli kararlar neticesinde kalıcı çözümler üretililebilecektir.

Gözlemlerden anlaşıldığı kadar, kır ile kent merkezleri arasında genel anlamda farklılıklar söz konusudur. Kent merkezlerinde olan modern imkânların -sosyal, kültürel ve ekonomik anlamdaki olanakların- köy yaşamına yaklaştırılması gerekmektedir. Örneğin şu anda köylerde tarımsal üretim yapan kırsal bölgelere doğal gazın verilmesi, göçü önemli oranda düşürebilir.

KAYNAKÇA

- (**) <https://yesilturkiye.org/agaclarda-asilama%EF%BF%BC/>.
 Adıgüzel, Y., (2016). Göç Sosyolojisi. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 1. Baskı.
 Arslan, A., (2003). “Bir Köy Sosyolojisi Çalışması: Kavaközü Köyü’nün Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Sorunları.” Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4 (1). s.(3).
 Comte, A. (2015). Pozitif Felsefe Dersleri ve Pozitif Anlayış Üzerine Konuşma, Bilgesu Yayıncılık Çev. Erkan ATAÇAY. Ankara.
 Durkheim, E., (1960). The Division of Labor In Society. Lencoe’nun Özgür Basımı, Illinois, Çev: George Simpson, Amerika, 4. Baskı.
 Durkheim, E., (1986). İntihar, Cem Yayınevi, Çev: Özer OZANKAYA. İstanbul.
 Gökalp, Z., (1990). Türkçülüğün Esasları. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Haz. Mehmet Kaplan. İstanbul.

- Hayta, Y., (2016). “*Kent Kültürü ve Değişen Kent Kavramı*”. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, 5 (2), s.166.
- Keleş, R., (2004). Kentleşme Politikası, İmge Kitapevi Yayını, Ankara. 8. Baskı,
- Kıray, M.B. (2003). Toprakdan Kopan Köylülerin Kentlerde Yaşama Stratejisi, Kentleşme Yazıları, Bağlam Yayıncılık. İstanbul.
- Koyuncu, A., (2011). “*Sosyoloji Kuramlarında Kent*” Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, sayı 25, 32-33.
- Paul K. Hatt, Albert J. Reiss, Jr. (2002). Kentsel Yerleşimlerin Tarihi, İmge Yayınevi, Der ve Çev: Ayten Alkan, Bülent Duru, Ankara.
- Simmel, G., (1950). The Stranger, The Sociology of Georg Simmel, The Free Press, Translated K. Wolff, New York.
- Slattery, M. (2014). Sosyolojide Temel Fikirler. Sentez Yayıncılık, İstanbul, 6. Baskı.
- Yaş, H., & Güler, T., (2016). “*Kır Kent-Ayrımı Görünümlerinin Havsa Örneğinde İncelenmesi.*” Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 12 (46). s. 1-2.
- Yılmaz, M., (2022). “Türkiye’de Göç, Gecekondulaşma ve Kentleşme İlişkisinin Sosyolojik Açıdan Değerlendirilmesi.”, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, (Sosyal Bilimlerinde Güncel Tartışmalar 11), Ankara, 1. Baskı.